

Tsvetana Georgieva

(Bulgaria, Sofia, University of Library Studies and Information Technologies, Books and Society Department;

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of Philology, Department of Slavic Philologies)

Secession/ Modern in Sofia and Kyiv: the European Context A Summary of the Conference

Abstract: The International Scientific Conference titled *Сецесія/Модерн у Києві та Софії: європейський контекст* (Secession / Modern in Sofia and Kiev: the European Context) took place on 18 and 19 April 2019 in Kyiv. The programme of the conference included plenary and thematic sessions and presentations. A wide range of topics were presented and discussed at the meetings which was due to the fact that the Secessionist style (Modern) is widely represented in most major European cities through different arts and art forms as well as in the cultural behaviour of the European intelligentsia.

The topic of Secession / Modern was interesting in that it presented to the audience an aesthetic world which is not entirely explored (especially in post-Soviet countries such as Bulgaria and Ukraine). The talks tackled themes such as the peculiarities of imagery and poetics of Secession / Modern fiction texts, the manifestations of the style in architecture, painting, graphics, theatre, applied arts and cinema. Artists, works, literary-critical receptions and the intermedial discourse of Secession / Modern were discussed. The conclusion was made that the Secessionist style is a fashionable trend in the postmodern literature and architecture of the 21st century.

Цветана Георгиева

(България, София, Университет по библиотекознание и информационни технологии, Катедра "Книга и общество"; Киевски национален университет "Тарас Шевченко", Институт по филология, Катедра „Славянски филологии“)

Сецесія/Модерн у Києві та Софії: європейський контекст

Аннотация: 18-19 апреля 2019 г. в Киеве состоялась международная научная конференция „Сецесія / Модерн в Софії и Києве: європейський контекст“. Програма конференції передбачувала пленарне засідання і тематическіє блок-чтення і презентації. На зустрічах були заслушані і обговорені доповіді по широкому колу

Цветана Георгиева

вопросов, что связано с тем, что стиль сецессии представлен в большинстве крупных европейских городов, в разных видах искусств, а также в культурном поведении европейской интеллигенции. Тема сецессион / модерн была интересна тем, что представила участникам международной научной конференции все еще не до конца изученный мир (особенно в постсоветских странах, таких как Болгария и Украина), мир эстетики. Доклады включали проблемы, связанные с особенностям художественных текстов и поэтики сецессии, с проявлением стиля в архитектуре, живописи, графике, театре, а также в декоративно-прикладном искусстве и кино. Были проанализированы произведения, литературно-критические рецензии, а также интермедийный дискурс сецессии / модерна. Пришли к выводу, что стиль сецессии в моде в 21. веке в постмодернистской литературе и архитектуре.

Конференция

Сецесион/ Модерн в София и Киев: европейски контекст

Международната научна конференция „Сецесион/ Модерн в София и Киев: европейски контекст“ („Сецесія/Модерн у Києві та Софії: європейський контекст“) се състоя на 18-19 април 2019 г. в историческата зала на Библиотеката на Националния музей за литература на Украйна в Киев. Конференцията беше подготвена и организирана от Киевския национален университет „Тарас Шевченко“ (Институт по филологии, Катедра по славянска филология) и Националния музей за литература на Украйна. Проведе се под патронажа на МОН (България) и почетното председателство на Посолството на Р България в Киев и е юбилейна за лектора в КНУ – проф. д.ф.н. Цветана Георгиева.

Още обявата за конференцията и програмата – тематично художествено украсени със сецесионния „Плакат на Балканското изложение в Лондон през 1907 г.“ с автор Хараламби Тачев (София), както и с орнаменти от символната модерна сграда в Киев „Домът с химерите“ на Владислав Хородецки – зададоха интердисциплинарния и международния характер на замислената проява.

Конференцията беше открита с приветствия към форума и към рожденичката от: Посолството на Р България в Киев, Дирекцията „Образование на българите зад граница и училищна мрежа“ на МОН-България, Националния музей за литература на Украйна, Катедрата по славянска филология (Институт по филологии, КНУ „Тарас Шевченко“), УниБИТ (София) и от Киевското дружество за българска култура „Родолубие Проф. Ив. Стоянов“.

Заседанията преминаха на три етапа.

След откриването, проф. д.ф.н. Цветана Георгиева (Университет по библиотекознание и информационни технологии – София/ лектор в Киевския национален университет „Тарас Шевченко“) изнесе пленарен доклад на тема: „Сецесионът в културата на градския човек от началото на XX век“, в който очерта границите на сецесиона в рамките на модернизма и *fin-de-siècle* (краят на XIX и началото на XX век), историческото начало (стилът *ар нуво*) и различията в терминологията, в зависимост от националните проявления на сецесиона. Цветана Георгиева визира проблема за закъснялата дискусия върху сецесиона в българското литературознание, която практически започва едва в епохата на постсоциализма; постави на разискване въпроса за сецесиона не само в областта на архитектурата, но и

като тотален стил, който обхваща определени общи за всички изкуства от *fin-de-siècle* (пространствени и темпорални) мотиви, тип герои и поетика.

За да илюстрира киевските архитектурни шедеври на модерна, полският режисьор *Веслав Романовски* (Фонд „История и изкуство“, Варшава) представи своя документален филм „*Dom Architekta Horodeckiego*“ („Домът на архитекта Хородецки“). Филмът запозна участниците в конференцията и гостите с творчеството на емблематичния за Киев архитект от полски произход *Владислав Хородецки*.

Второто заседание на международната научна конференция продължи с доклади от различни области на знанието и включи различни национални белези на творбите на сецесиона.

Доц. д-р Бисера Дакова (Институт за литература при БАН/ Universität Wien) в доклада си „Българският символизъм/сецесион – терминологични сдвоявания и идеологически разломи“ постави въпроса за употребите на термина „сецесион“ в българската литературна наука от последните три десетилетия. Бяха разгледани тези употреби като произволни, мода или концептуално промислени и адекватни спрямо художествената продукция от началото на XX век, акцентира се върху проблема за отношението между сецесиона/югендстила и многоспектърното понятие „символизъм“.

На сецесиона в лириката беше посветен текстът на *проф. д.ф.н. Цветана Георгиева* „Флорални мотиви в декоративната лирика на Емануил Попдимитров“. В доклада беше посочено, че през своя ранен период 1907-1912 г., Емануил Попдимитров създава колекция от уникални за българската поезия декоративни интерпретации на флорални мотиви. Десетки негови стихотворения са посветени на темите: рай и Едем, килим – губер от цветя, отделни видове цветя, гирлянди, цветя и жени, декоративни ландшафти (на земята, морето и небето). В подобна образност авторката намира сходство и влияние на мотиви и теми, характерни за М. Метерлинк, Х. Обрист, Е.Х. Хекел, А. Муха, О. Редон. Декоративните картини у Попдимитров са предадени в разнообразна хроматична палитра, с метафори от диапазона на светлината, скъпоценните камъни, благородните метали – като цяло похвати на сецесиона/ар нуво/декоративизма – стил на писане, който, освен всичко казано, пресъздава и ефекта на синестезията.

Вячеслав Караткевич (научен сътрудник към Националния институт за образование – Минск, Беларусия) в съавторство с *доц. к.ф.н. Ирина Караткевич* (Белоруски държавен университет – Минск/КНУ, Украйна) представи доклад на тема „Асаблівасці вобразнай сістэмы драматургіі Францішака Аляхновіча ў кантэксте традыцый „новай драмы“ („Особености на образната система в драматургията на Франтишак Аляхнович в контекста на традицията на новата драма“), като свързва белоруския драматург Аляхнович с творбите на Метерлинк, както и с психологическата проблематика въобще в драматургията от края на XIX и началото на XX век. Караткевич изтъкна, че творчеството на Франтишак Аляхнович по идеологически причини става обект на литературоведски интерпретации едва в края на XX век. В пиесите му „Сенки“, „Незавършена драма“ и др. са представени персонажи „мълчаливци“ – вътрешно опустошени и в конфликт със собственото си съществуване личности. Примерите в доклада демонстрираха националната специфика на белоруската драматургия на модерна от началото на XX век.

Темата за драматургията и сецесионната образност беше продължена от доклада на *доц. д-р Мариета Иванова-Гиргинова* (ИЛ при БАН), посветен на пиесите на Антон Страшимиров, и по-конкретно на текста „Към Слънцето – Отрешени“. Гиргинова изтъкна маниерния стил на Страшимиров, символно-мистичните внушения,

психологическия език, чрез които е представена темата за жената и пола от българския автор.

Проф. д.ф.н. Калина Лукова (Бургаски свободен университет, България) свърза в доклада си два топоса: „София на Г. П. Стаматов и Виена на Артур Шницлер“. Лукова подчерта, че по времето, когато лекарят-писател Шницлер разказва своите истории за един град (Виена) и за неговите жени, съдията-писател Георги Стаматов също разказва истории за един град (София) и за неговите жени. Анализът на творбите на двамата модернисти е видян в доклада през типологията на града, жената, маската, съновидението и други елементи на сецесионния стил.

Проф. д.ф.н. Цветана Георгиева представи още образци на прозата в сецесион с доклада си „Сецесионът (декоративизмът) на Чавдар Мутафов: „Празникът“ и „Зимна утрин“. Според Цветана Георгиева двата посочени текста могат да бъдат анализирани като парадигматични за известен брой сецесионни текстове на Чавдар Мутафов от сборника „Технически разкази“. В доклада беше подчертано влиянието на Jugendstil, на Франк Ведекинд и Василий Кандински върху темите и върху декоративната геометрично-хроматична стилистика на българския писател. Тезата беше подкрепена с допълнителни размисли за декоративното от статиите на Мутафов, посветени на живописата и театъра.

Д-р Ивайло Начев (Институт по балканистика и център по тракология при БАН) запозна участниците в конференцията с изследването си „Сецесионната архитектура в българската столица София в началото на XX век: влияния, творци, рецепция, памет“, като представи българските примери и автори от тази епоха. Докладът разгледа хронологически появата на сецесионната архитектура в българската столица София, както и променящите се оценки за сецесиона сред специалистите и широката публика през последните няколко десетилетия. Анализира стиловите особености на Софийския сецесион в архитектурата и значимите имена в него.

На архитектурна тема беше също докладът на *Диана Ключко* (Културно-мистецкий центр Києво-Могилянська академія): „Найвідоміші архітектори київського модерну“ („Най-известните архитекти на Киевския модерн“), който запозна участниците в конференцията с творбите на големите творци Едуард Брандман и Игнаций Ледоховски, архитекти и дизайнери на киевския архитектурен модерн (сецесион).

Третото заседание продължи с анализ на образци от украинското и българското изкуство, литература и живопис на сецесиона/модерна. В този смисъл докладът на

д-р Олена Погребняк (КНУ імені Тараса Шевченка) „Мотив 'білого і чорного' в українському мистецтві початку XX століття („Мотивът 'бяло и черно' в украинското изкуство от началото на XX век) запозна участниците във форума и слушателите със словесните и визуалните прояви на украинския модерн в картините на Казимир Малевич и Михаил Жук, в кинематографията, в драматургията на Володимир Виниченко „Чорна Пантера і Білий Ведмідь“ (1911) и др.

В конференцията се включиха и студенти бакалаври от трети курс „Българска филология“ от КНУ „Тарас Шевченко“, които специално се занимаваха през учебната 2018-2019 г. на семинар по 'сецесион/модерн', провеждан от проф. Цветана Георгиева. *Андрей Антонов* представи доклада си „'Горска песен' на Леся Украинка и 'Змейова сватба' на Петко Ю. Тодоров в синхрона на модерната драма“, *Кирил Грашченко* застъпи темата за „Християнските сюжети в стил 'модерн' в киевската църковна живопис – Михаил Врубел и Виктор Васнецов“. *Анастасия Фесенко* разработи темата

за „Значенията 'модернизъм' и 'европеизъм' в украинския литературен канон“, а *Юлия Чубарева* представи интересните си находки за „Костюмите и декорите в театъра на киевския модерн“.

Евгения Смирна (КНУ „Тарас Шевченко“) изнесе доклад за „Понятието 'неоромантизъм' и дискурсът на ранния украински модернизъм“, като разгледа поставената тема в контекста на разбирането на украинския литературовед Тамара Хундорова, според нейното изследване „Проявления Слова“ (2009).

Показан и продемонстриран нагледно беше също сецесионът в българската реклама на краевековието (сп. „Художник“, сп. „Пламяк“, сп. „Ек“, сп. „Пурпур“, сп. „Факел“ и др.). *Лора Величкова* (докторант в УниБИТ, София) представи своя доклад „Реклама в стил сецесион (върху българските периодични издания от началото на XX век)“, в който беше подчертано новото и различното в рекламните изображения след навлизането на сецесионния стил в България. В този период у нас възниква интересът към художественото оформление на рекламата, а сецесионната реклама е изпълнена с естетизъм и въвежда нов тип европейска културна рецепция.

В заключение на конференцията прозвуча темата за отгласа на сецесионното в посмодернизма. Докладът на *проф. д.ф.н. Антоанета Алипиева* (Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“/Универзитет у Београду) „Сецесионни препратки в българския постмодернизъм“ разгледа отделни реминисценции и стилизации, които се реализират в българската проза на постмодернизма (края на XX и началото на XXI век) и, по-специално, в творчеството на Емилия Дворянова.

Дискусиите и обобщенията на международната научна конференция „Сецесион/Модерн в София и Киев: европейски контекст“ („Сецесія/Модерн у Києві та Софії: європейський контекст“) ясно показаха, че темата е недостатъчно изучена в културите, принадлежащи на постсоциалистическото пространство и че изследователите от различните специалности са в дълг на историята на изкуствата и литературата от fin-de-siècle (края на XIX и началото на XX век). Нещо повече – очерта се не само интересът на отделни изследователи и на участниците в конференцията към тази проблематика – тя се оказва доста актуална, дори модна, цял един век след нейното реализиране в пространствените и темпоралните изкуства в Европа. Сецесионът/модернът вече са част от постмодерното, интерпретират се в киното, наподобяват се в архитектурата. Стилът е жив и в качеството му на обект на културно-историческото наследство и туризма.